

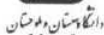
اژدها در نقاشی اروپا نبرد سن ژرژ و اژدها

تألیف دکتر علیرضا طاهری

دانشیار دانشکده هنر و معماری

دانشگاه سیستان و بلوچستان

طاهری، علیرضا، ۱۳۴۴ -	سرشناسه
اژدها در نقاشی اروپا نبرد سن زرز و اژدها، الیف علیرضا طاهری.	عنوان و نام پدیدآور
زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان مشهد، انتشارات مرنديز، ۱۳۹۵.	مشخصات نشر
۵۳۲ ص.	مشخصات ظاهري
۹۷۸-۶۰۰-۱۰۶-۴۹۳-۷:	شابک
فیپا:	وضعیت فهرست نویسی
کتابنامه: ص. ۵۱۳.	یادداشت
اژدها در هنر	موضوع
Dragons in art:	موضوع

تأليف: د. محمد باقر مشهد، خیابان آبکوه ۷ - دانشسرای شمالی ۸ - شماره ۹۰
تاریخ: ۱۳۷۴ - ۵۱، د. نگار: ۳۷۲۵۱۳۰۲ - ۵۱

www.marandiz.com

دکتر علیرضا طهری

ویراستار : اکرم عاری

طراح جلد و صفحہ آرا: سحر صدیقی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

جواب: دقت

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شماره: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۶-۴۹۳-۷

ح) تمام حقوق چاپ و نشر این اثر طبق قرار داد محفوظ است. هرگونه چاپ و تکثیر از محتویات این کتاب بدون اجازه کتبی ممنوع است. متخلفان به موجب قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار میگیرند.

قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۵	فصل ۱- ازدها در تمرین های مختلف
۹	۱-۱- پیتون
۱۰	۲-۱- تیفون
۱۱	۳-۱- هیدر
۱۲	۴-۱- لدن
۱۲	۵-۱- لویاتان
۱۴	۶-۱- تیامات
۱۵	۷-۱- ایلویانکا
۱۵	۸-۱- لاهامو
۱۶	۹-۱- وپورن
۱۶	۱۰-۱- بازیلیک، کوکاتریس
۱۸	۱۱-۱- وویور، گوپور
۱۹	۱۲-۱- ملوزین
۲۱	۱۳-۱- ناگا
۲۱	۱۴-۱- موشوسو
۲۲	۱۵-۱- انگر یا اونگر

۲۲	۱۶-۱- موتو
۲۳	۱۷-۱- آپوفیس
۲۴	۱۸-۱- کتزالکواتل
۲۶	۱۹-۱- اوروبوروس
۲۶	۲۰-۱- اژدهای چینی
۲۸	۲۱-۱- لینگ، لانگ، یو
۲۹	۲۲-۱- ایشما و بیر
۳۰	۲۳-۱- تاتسو
۳۱	۲۴-۱- توبار، تن، لو، ماگور
۳۲	۲۵-۱- ایبیس، سن آس، آدر
۳۳	۲۶-۱- آمفیسبانا
۳۳	۲۷-۱- اژدهای ایرانی

۳۷	فصل ۲- سن ژرژ و اژدها
۳۸	۱-۲- سن ژرژ و اژدها
۴۶	۲-۲- شخصیت های صحنه نبرد سن ژرژ و اژدها
۴۷	۳-۲- اژدها و طبقه بندی آن

۵۵	فصل ۳: گروه اول: « اژدها- مار »
۵۶	۱-۳- شمایل نگاری نووگرو
۷۰	۲-۳- شمایل اوکراینی
۷۲	۳-۳- نسخه فلورانس
۷۴	۴-۳- تیسین
۷۶	۵-۳- ادوارد بورن - جونز
۸۸	۶-۳- دانته گابریل روسینی

- ۷-۳- واسیلی کاندینسکی ۹۵
- ۸-۳- میشل بارتا ۱۱۵
- ۹-۳- مارسل شیرنواگا ۱۱۵
- ۱۰-۳- آنجلا بتا کازال ۱۱۹
- ۱۱-۳- کوستاس تسوکلپس ۱۲۶
- ۱۲-۳- ژان پیر دلوو ۱۲۸

- فصل ۴: گروه دوم: «اژدها- مار بالدار» ۱۳۱
- ۱-۴- «اژدها- مار بالدار» ۱۳۲
- ۲-۴- سالوادور دالی، سررئیس ۱۳۹
- ۳-۴- جیانلوکا کوستانتینی ۱۴۶
- ۴-۴- ورونیک گیلمن ۱۴۷

- فصل ۵: گروه سوم: اژدهای بالدار دوپا ۱۵۱
- ۱-۵- شمایل نگاری مسیحی ۱۵۳
- ۲-۵- عناصر و ترکیب بندی های قراردادی ۱۵۷
- ۱-۲-۵- پرسپکتیو (هندسه مناظر و مرایا) ۱۵۷
- ۲-۲-۵- نور ۱۶۰
- ۳-۲-۵- رنگ ۱۶۴
- ۳-۵- مکاتب مختلف شمایل نگاری ۱۶۷
- ۱-۳-۵- شمایل های روسی ۱۶۸
- ۲-۳-۵- مکتب تور ۱۷۰
- ۳-۳-۵- مکتب مسکو ۱۷۰
- ۴-۳-۵- مکتب نوگروود ۱۷۱
- ۵-۳-۵- کی یف ۱۷۴

- ۱۷۴..... ۵-۳-۶- مهاجران روس
- ۱۷۵..... ۵-۴-۴- شیوه نمایی شمایل های « سن ژرژ و اژدها »
- ۱۷۷..... ۵-۴-۱- بررسی و تفسیر نسخه روسی از داستان سن ژرژ و اژدها
- ۱۷۹..... ۵-۴-۲- اژدهای بالدار دوبا در شمایل نگاری
- ۱۷۹..... ۵-۴-۲-۱- « نمای بسته و خلاصه »
- ۱۹۳..... ۵-۴-۲-۲- « نمای کامل »
- ۲۱۱..... ۵-۵-۵- نسخ خطی اروپای غربی
- ۲۲۶..... ۵-۶-۶- ویتال داریزیا
- ۲۳۰..... ۵-۷-۷- دونات
- ۲۳۷..... ۵-۸-۸- روجیر وان ویدن
- ۲۴۰..... ۵-۹-۹- پائولو اوچلو
- ۲۵۳..... ۵-۱۰-۱۰- کوزیمو تورا
- ۲۵۵..... ۵-۱۱-۱۱- کارلو کریولی
- ۲۶۱..... ۵-۱۲-۱۲- ژاکوپو بلینی
- ۲۷۳..... ۵-۱۳-۱۳- پی یترو پروچینو
- ۲۷۵..... ۵-۱۴-۱۴- رافائل
- ۲۸۹..... ۵-۱۵-۱۵- جیووانی دل پونته
- ۲۹۲..... ۵-۱۶-۱۶- پاریس دو بوردون
- ۲۹۵..... ۵-۱۷-۱۷- آلبرخت آلتدورفر
- ۲۹۹..... ۵-۱۸-۱۸- سودوما
- ۳۰۱..... ۵-۱۹-۱۹- دومنیچینو
- ۳۰۴..... ۵-۲۰-۲۰- کلود ژله
- ۳۰۶..... ۵-۲۱-۲۱- آنتونی وان دایک
- ۳۰۸..... ۵-۲۲-۲۲- گوستاو مورو
- ۳۱۴..... ۵-۲۳-۲۳- واسیلی کاندینسکی

۳۱۸..... ۵-۲۴- سالوادور دالی

فصل ۶: گروه چهارم: ازدهای بالدار چهارپا ۳۲۲

۳۲۵..... ۶-۱- شمایل پسکوف

۳۲۶..... ۶-۲- شمایل روسی

۳۲۸..... ۶-۳- شمایل یونانی

۳۳۰..... ۶-۴- شمایل مکتب تریاونا

۳۳۲..... ۶-۵- شمایل روسی قرن نهم

۳۳۶..... ۶-۶- استاد پدفور

۳۳۹..... ۶-۷- مارزال دو ساکس

۳۴۱..... ۶-۸- برنارد مارتورل

۳۵۰..... ۶-۹- نقاشی فلاماند، مکتب شمال

۳۵۳..... ۶-۱۰- نقاشی اوکراین، قرن پانزدهم میلادی

۳۵۵..... ۶-۱۱- پیرانلو

۳۷۲..... ۶-۱۲- روجیر وان در وایدن

۳۷۳..... ۶-۱۳- آندره آ مانتینیا

۳۷۸..... ۶-۱۴- کازیمو تورا

۳۸۵..... ۶-۱۵- استاد مذبح (پراگ)

۳۸۸..... ۶-۱۶- هانس ماملینگ

۳۹۱..... ۶-۱۷- جیووانی بلینی

۳۹۳..... ۶-۱۸- ژاکوپو بلینی

۳۹۷..... ۶-۱۹- لئوناردو داوینچی

۴۰۰..... ۶-۲۰- هوگو وان در گو

۴۰۲..... ۶-۲۱- کتاب دعای مارتین دارگون

۴۰۳..... ۶-۲۲- ژاک دو بزاسن

۴۰۵	۲۳-۶- ویتوره کارپاچیو
۴۲۳	۲۴-۶- رافائل
۴۲۸	۲۵-۶- آلبرخت دورر
۴۳۷	۲۶-۶- لوکاس کراناخ
۴۴۴	۲۷-۶- میشل کلمب
۴۴۶	۲۸-۶- برادران دوستی
۴۴۷	۱-۶- متورتو
۴۵۶	۳۰-۶- الیواسی
۴۵۸	۳۱-۶- پیتر بل برنس
۴۶۷	۳۲-۶- کارل وان - و
۴۶۹	۳۳-۶- دانته گابریل روستی
۴۷۰	۳۴-۶- لیویو پینتی
۴۷۲	۳۵-۶- سالوادور دالی

۴۷۹	فصل ۷: گروه پنجم: ازدهای چهارپا
۴۸۱	۱-۷- ژاست هالر
۴۸۳	۲-۷- پدرو نیسارت
۴۸۶	۳-۷- هانس ماملینگ
۴۹۳	۴-۷- هانس بورگکمایر
۴۹۶	۵-۷- آلبرخت دورر
۴۹۹	۶-۷- هانس بالدونگ
۵۰۲	۷-۷- هانس هولباين
۵۰۴	۸-۷- دوسو دوستی
۵۰۸	۹-۷- ادوارد بورن-جونز
۵۱۳	فهرست منابع

موجودات افسانه‌ای و تخیلی بخش عظیمی از فرهنگ و هنر جوامع مختلف را از زمان‌های دور به خود اختصاص داده‌اند. عدم آگاهی بشر نسبت به پدیده‌های طبیعی، داستان‌ها، روایات و هم‌انگیز و رؤیاگونه، آرزوها و آمال بشری در خلق این موجودات خارق‌العاده فرازمینی تأثیر داشته‌اند. مهم‌ترین سگفت‌انگیزی که بر اساس تفکرات و عقاید مختلف و بر مبنای کارکرد فیزیکی متفاوت آفرینش یافته‌اند. همه اینها محصول فکر انسانی بوده است؛ ولی همگی ریشه در واقعیت دارند. بنابراین اساساً تخیلی و غیرواقعی نیستند؛ بلکه موجودات جدیدی هستند که در پیوند بخش‌های واقعی جانوران گوناگون به‌وجود آمده‌اند. موجوداتی شگفت‌انگیزی که نظیر آنها قبلاً وجود نداشته است؛ ولی به لحاظ وجود همین اعضای واقعی حیوانات مختلف برای عامه مردم قابل پذیرش بوده‌اند. اینها را اصطلاحاً می‌توان «موجودات ترکیبی» نامید؛ مانند گریفین یا شیردال، یونیکورن یا تک شاخ، پگاسوس یا اسب بالدار، کنتاور یا انسان تنه اسبی، اسفنگس یا ابوالهول شیر با سر انسانی، ساتیر یا انسان بز، هارپی یا «زن-پرنده»، انسان بالدار، حیوانات بالدار، اژدها و

ولی همه موجودات افسانه‌ای را نمی‌توان در ردیف «موجودات ترکیبی» قرار داد؛ زیرا

آفرینش آنها به شیوه‌های دیگر نیز صورت پذیرفته است: با بزرگ کردن اندازه بدن و غیر متعارف کردن آنها؛ مانند غول‌ها، پانوتی‌ها (بزرگ گوشان)؛ زیاد کردن تعداد برخی از اعضای بدن همانند «متکثر الاعضا»؛ چند سرها، عقاب دوسر، چند دست‌ها، چندپایان و غیره؛ با کم کردن تعداد اعضای بدن، همچون تک چشمی یا «سیکلوپ»، تک پا یا «سیاپود» و ...

نوع دیگر از موجودات افسانه‌ای از دادن توانایی‌های ماوراءالطبیعی به آنها شکل می‌گیرند؛ همان موجوداتی با قدرت نامرئی شدن، راه رفتن روی آب‌ها و دریاها، پرواز بدون بال، پناه‌های سنگ کننده یا سوزاننده، انرژی‌های خارق‌العاده، قدرت تخریب و ویرانی جهانی و ...

همه این موجودات در فرهنگ، عاره و اساطیری اغلب به دو گروه کلی «خیر» و «شر» تقسیم می‌گردند و بنابر سادگی و گاه مذهبی‌شان در زمره آنها قرار می‌گیرند. این تقسیم‌بندی در بین اقلام و تمدن‌های مختلف، متفاوت است و ممکن است موجودی در یک فرهنگ، عامل و حامی شر، ویرانی و تخریب باشد؛ ولی همان موجود در فرهنگی دیگر نقش حامی و برکت‌دهنده را ایفا کند. اژدها را که (اغلب) موجودی ترکیبی است، می‌توان از این جمله به حساب آورد. موجودی که در شرق (چین و برخی از کشورهای همجوار) نماد برکت و خیر و حامی است، در غرب (اروپا) نماد کفر، شر و دشمن مسیحیت می‌شود.

اژدهای غربی نماد شیطان، کفر و تهدید کننده کلیسا و مسیحیت است و به شیوه‌های مختلف در داستان‌های مسیحی و نوشته‌های قدیسان و حتی اوانجلیست‌ها و نویسندگان انجیل‌های اربعه نیز آمده است؛ از جمله در نوشته‌های سن ژان که به آپوکالیپس مشهور است. در آپوکالیپس سن ژان، اژدها به صورت موجودی ترکیبی

دارای هفت سر، ده شاخ و ده تاج یا نیم‌تاج نشان داده شده و استعاره از شیطان بزرگ است. علاوه بر آن، او دشمن مسیح کودک و به دنبال کشتن وی است. این شرح از آپوکالیپس، دست‌مایه بسیاری از تصویرسازان کتب و نسخ خطی، نقاشان و پیکره‌سازان گردیده و آثار بی‌شماری با این عنوان و با تصاویر گوناگونی از اژدهای آپوکالیپتیک چند سر خلق شده است.

دومین داستان مورد علاقه عامه مؤمنان مسیحی که در آن نیز اژدها نقش دشمن مسیحیت و نماد شیطانی دارد، داستان «سن ژرژ و اژدها» است که این نماد شیطانی و کفر را یک جنه، آورده و بی‌کافر که تازه مسیحی شده است، باید پس از طی عملیات و حوادث خارق‌العاده و پدید آوری از خداوند و حضرت مسیح (ع) بکشد و تبدیل به قدیسی قابل ستایش شود. نماد شیطانی اژدها در داستان‌های دیگر مسیحی نیز نمود داشته است: «سن میشل بر زمین کوبیده اژدها»، «قدیسه یا سنت مارگریت و اژدها»، ... ولی هیچ کدام محبوبیت سن ژرژ را نداشتند. هنرمندان به‌ویژه نقاشان، گراورسازان و پیکره‌سازان غربی با توجه به تعداد زیاد آثار موجود به دست نیاورده‌اند. از این‌رو به نظر می‌رسد پرداختن به موضوع «سن ژرژ و اژدها» با توجه به اینکه از قرون گذشته تا به حال، هنرمندان مشهور و گمنام آن را کار کرده‌اند می‌تواند راه اطلاعات تاریخی و هنری علاقه‌مندان به تاریخ هنر جهان مفید باشد. ضمن اینکه تاکنون در ایران این موضوع مورد تحقیق و بررسی قرار نگرفته است.

از سوی دیگر، تعداد قابل ملاحظه‌ای از نگاره‌ها و نقاشی‌های ایرانی با موضوعات شاهنامه‌ای یا کُشندگان اژدها نظیر رستم، فریدون، گشتاسب و غیره، به لحاظ ترکیب‌بندی و گونه اژدها تحت تأثیر نقاشی‌های «نبرد سن ژرژ و اژدها» و اژدهای غربی بوده است؛ بنابراین، این کتاب می‌تواند در فهم بهتر آنها کمک شایانی نماید و

امکان مطرح کردن موضوعات تطبیقی جدید با نگاره‌های ایرانی، هندی و ترکی مشابه را نیز به وجود آورد.

کتاب حاضر نتیجه شش سال تحقیق و مطالعه در کتابخانه‌های مختلف فرانسه و مشاهده مستقیم برخی آثار در موزه‌هاست. مسیر بررسی آثار و فصل‌بندی کتاب بر اساس طبقه‌بندی اژدها صورت گرفته؛ بنابراین ممکن است آثار مختلف یک هنرمند با موضوعی مانند «نبرد سن ژرژ و اژدها» در فصول مختلف (بر اساس نوع اژدهای مورد استفاده)، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته باشد. برخی از نقاشانی که در این کتاب از آنها نام برده شد، تاکنون در کتاب‌های تاریخ هنر و نقاشی منتشر شده در ایران به نام آنها اشاره نشده است. هر چند که از هنرمندان مشهور و شناخته شده در تاریخ هنر اروپا و غرب اند. به همین دلیل این کتاب بخشی از تاریخ هنر را نیز بازگو می‌کند و مطالعه فیگوراتیو اژدها بهانه برای مطالعه تاریخ هنر است.

با توجه به کثرت آثار هنری با این موضوع، آثار نقاشی منتخب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و شیوه تحلیل و تطبیق برخی از آثار نیز می‌تواند به دانشجویان هنر، دید متفاوتی در نگاه به آثار ارائه نماید.